

بررسی مبحث ایرادات

بررسی مبحث ایرادات

در این نوشتار به بررسی مبحث ایرادات می پردازیم.

ایراد در لغت به معنای خرده گرفتن است [۱] و در اصطلاح حقوقی عبارت از وسیله‌ای است که خواننده معمولاً در جهت ایجاد مانع موقتی یا دائمی بر جریان رسیدگی به دعوی مطروحه و یا بر شکل‌گیری مبارزه، به منظور بازداشتن موقت یا دائم خواهان از پیروزی به کار می‌گیرد. در حقیقت، طرح ایراد به منزله رد موقتی یا دائمی مبارزه نسبت به اصل و ماهیت حق مورد ادعای رقیب است. ایرادات [۲] در کنار دفاع به معنای اخص و دعوی متقابل یکی از راه‌های سه‌گانه دفاعی محسوب می‌شود. [۲]

انواع ایرادات

به موجب ماده ۸۴ ق.آ.د.م. در موارد یازده‌گانه زیر خوانده می‌تواند ضمن پاسخ نسبت به ماهیت دعوا ایراد کند:

۱- ایراد عدم صلاحیت: دادگاه صلاحیت نداشته باشد

- ۲- ایراد امر مطروحه: دعوا بین همان اشخاص در همان دادگاه تحت رسیدگی باشد و یا اگر همان دعوا نیست، دعوایی باشد که با ادعای خواهان ارتباط کامل دارد.
  - ۳- ایراد عدم اهلیت: خواهان به جهتی از جهات قانونی اهلیت قانونی برای اقامه دعوا نداشته باشد.
  - ۴- ایراد عدم توجه دعوا: دعوا متوجه شخص خوانده نباشد.
  - ۵- ایراد عدم احراز سمت: سمت کسی که به عنوان نمایندگی اقامه دعوا کرده محرز نباشد.
  - ۶- ایراد امر قضاوت شده: دعوای طرح شده سابقاً بین همان اشخاص رسیدگی شده و نسبت به آن حکم قطعی صادر شده باشد.
  - ۷- ایراد عدم ترتب آثار قانونی به دعوا: دعوا بر فرض ثبوت، اثر قانونی نداشته باشد
  - ۸- ایراد عدم مشروعیت مورد دعوا: مورد دعوا مشروع نباشد.
  - ۹- ایراد جزمی نبودن دعوا: دعوا جزمی نبوده بلکه ظنی یا احتمالی باشد.
  - ۱۰- ایراد بی‌نفعی خواهان: خواهان در دعوای مطروحه ذی‌نفع نباشد.
  - ۱۱- ایراد به زمان اقامه دعوا: دعوا خارج از موعد قانونی اقامه شده باشد.
- برخی از حقوقدانان معتقدند که ایراد قابل پذیرش، ایرادی نیست که الزاماً در قانون آیین دادرسی مدنی صراحتاً پیش‌بینی شده باشد، بلکه هر دفاعی که دارای آثار ایراد باشد، حتی اگر مستند به سایر مقررات باشد، ایراد شمرده می‌شود. [۳]

تقسیم‌بندی ایرادات

ایرادات بر اساس آثاری که بر جای می‌گذارد و یا طرفی که می‌تواند آنرا تقاضا کند به انواع مختلفی قابل تقسیم می‌باشد.

الف) تقسیم ایرادات طبق اشخاص تقاضاکننده

- ۱- ایرادی که خواهان می‌تواند طرح نماید که شامل ایراد به سمت طرف مقابل می‌باشد.
- ۲- ایرادی که خوانده می‌تواند طرح کند که اکثر ایرادات در این دسته جای دارد.
- ۳- ایرادی که هر دو طرف دعوا می‌توانند طرح کنند که ایراد رد دادرسی و ایراد سمت جزء این گروه است. [۴]

ب) تقسیم ایرادات بر اساس تأثیر بر دعوا

۱- ایراداتی که اثر پذیرش آنها تغییر مرجع رسیدگی است که این دسته از ایرادات شامل ایراد عدم صلاحیت ذاتی و نسبی و ایراد موسوم به امر مطروحه می‌باشد.

۲- ایراداتی که در رسیدگی به دعوا مانع موقتی ایجاد می‌نماید که شامل ایراد عدم اهلیت و ایراد عدم احراز سمت می‌باشد.

۳- ایراداتی که مانع در جریان دادرسی ایجاد می‌کند. این ایرادات عبارت از ایراد عدم توجه دعوا، ایراد امر قضاوت شده، ایراد بی‌نفعی خواهان، ایراد عدم ترتب آثار قانونی به دعوا، ایراد عدم مشروعیت مورد دعوا، ایراد جزمی نبودن دعوا و ایراد به زمان اقامه دعوا می‌باشد. [۵]

این ایرادات در صورت پذیرش، نه تنها موجب صدور قرار رد دعوا می‌گردد، بلکه امکان طرح مجدد دعوا نیز از بین می‌رود. [۶]

۴- علاوه بر این سه دسته، ایرادات دیگری در سایر مواد قانون آیین دادرسی مدنی پیش‌بینی شده که از جمله آنها می‌توان به ایراد رد دادرسی، ایراد دعوای واهی و ایراد تأمین اتباع بیگانه اشاره کرد. [۷]

ج) تقسیمات دیگر

در تقسیم‌بندی دیگری، ایرادات به ایرادات ناظر به دادگاه، ایرادات ناظر به طرفین دعوا و ایرادات ناظر به خود دعوا تقسیم شده است. [۸]

زمان طرح ایراد و ضمانت اجرای آن

طبق ماده ۸۷ ق.آ. د.م. ایرادات و اعتراضات باید تا پایان اولین جلسه دادرسی به عمل آید؛ مگر این‌که سبب ایراد بعداً حادث شود. چنانچه ایراداتی که از قواعد آمره به شمار می‌روند، مانند ایراد عدم صلاحیت ذاتی، در اولین جلسه دادرسی عنوان نشوند، دادگاه مکلف است در صورت پذیرش [۹] بدون ورود در ماهیت دعوا، نسبت به آن رأی دهد.

اما ایراداتی که از قواعد مخیره به شمار می‌روند، اگر در زمان لازم طرح نشوند، دادگاه باید تکلیف آنها را ضمن صدور رأی نسبت به ماهیت، روشن نماید. [۹]

تکلیف دادگاه در صورت وجود سبب ایراد و سکوت ذی‌نفع

اگر سبب ایراد در پرونده موجود و قابل احراز باشد اما ذی‌نفع ایراد ننماید، در خصوص تکلیف دادگاه باید قائل به تفصیل شد. چنانچه سبب ایراد از موضوعات مرتبط با نظم عمومی باشد، دادگاه مکلف است حتی بدون ایراد ذی‌نفع، به سبب مزبور توجه نموده و قرار مقتضی صادر نماید.

اما اگر موضوع مورد حق ایراد از قواعد مخیره باشد، دادگاه حتی در صورت احراز موضوع، حق

عنایت به آنرا نداشته و باید به رسیدگی ادامه دهد. [۱۰]

اتخاذ تصمیم دادگاه در خصوص ایراد

طبق ماده ۸۸ ق.آ.د.م. دادگاه قبل از ورود در ماهیت دعوا، نسبت به ایرادات و اعتراضات وارده اتخاذ تصمیم می‌نماید و در صورت مردود شناختن ایراد، وارد ماهیت دعوا شده رسیدگی خواهد نمود. بدیهی است اگر موجبات اظهار نظر در مورد ایراد در جلسه اول فراهم باشد، دادگاه موظف خواهد بود در همان جلسه اظهار نظر نماید. [۱۱]

اگر دادگاه ایراد را مردود نداند باید مستلاً آنرا مردود اعلام کند؛ اما اگر پس از بررسی ایراد، آنرا وارد تشخیص دهد، در این صورت طبق ماده ۸۹ ق.آ.د.م. و سایر مواد دادگاه باید قرار مناسب صادر نماید. با پذیرش ایراد عدم صلاحیت (ذاتی و نسبی) قرار عدم صلاحیت صادر می‌شود.

در صورت وارد بودن ایراد امر مطروحه، دادگاه، بسته به مورد، قرار رسیدگی توأمان یا قرار امتناع از رسیدگی صادر می‌کند و در سایر موارد مندرج در ماده ۸۴، دادگاه نسبت به صدور قرار رد دعوا اقدام می‌نماید. دادگاه در صورت پذیرش ایراد رد دادرسی نیز باید قرار امتناع از رسیدگی صادر نماید. [۱۲]

منابع:

- [۱]. معین، محمد؛ فرهنگ فارسی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۳، چاپ ششم، ج ۱، ص ۴۱۴/
- [۲]. شمس، عبدالله؛ آیین دادرسی مدنی، دوره پیشرفته، تهران، دراک، ۱۳۸۷، چاپ هجدهم، ج ۱، صص ۴۱۹ و ۴۲۰/
- [۳]. همان، ص/۴۵۴
- [۴]. واحدی، قدرت الله؛ آیین دادرسی مدنی، تهران، میزان، ۱۳۸۶، چاپ چهارم، ج ۲، ص ۲۰/
- [۵]. شمس، عبدالله، پیشین، صص ۴۲۵ و ۴۳۰/
- [۶]. سریر، فرزانه، آیین دادرسی مدنی، تهران، مجد، ۱۳۸۶، چاپ اول، ص ۸۴/
- [۷]. شمس، عبدالله پیشین، ص ۴۵۳/
- [۸]. کریمی، عباس؛ آیین دادرسی مدنی، تهران، مجد، ۱۳۸۶، چاپ اول، ص ۲۰۴/
- [۹]. همان، ص ۴۵۵/
- [۱۰]. همان، ص ۴۵۶/
- [۱۱]. مهاجری، علی؛ مبسوط در آیین دادرسی مدنی، تهران، فکر سازان، ۱۳۸۷، چاپ اول، ج ۱،

[۱۲] . شمس، عبدالله؛ پیشین، ص ۴۵۷.

منبع: حقوق گستر